

Save the Children

FRÅGOR OCH SVAR RÄDDDA BARNENS BARNFATTIGDOMS- RAPPORT 2021

FRÅGOR OCH SVAR – BARNFATTIGDOMSRAPPORTEN 2021

Varför släpper Rädda Barnen barnfattighedsrapporten?

Vi jobbar för barns rättigheter och för att alla barn ska ha rätt till en trygg uppväxt. Ofta handlar det om de mest utsatta och försummade barnen i samhället. Här är barnfattighedsrapporten ett viktigt verktyg för att synliggöra utvecklingen. Rapporten sätter dessa barn i fokus och uppmärksammar ett problem som behöver kraftfulla åtgärder för att förbättras. Alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard enligt barnkonventionen.

Hur många barn lever i fattigdom i Sverige?

Rapporten visar att 196 000 barn i Sverige lever i fattigdom. Trots att statistiken visar en marginell procentuell nedgång mellan 2016 (9,3 %) och 2019 (9,3 %) har antalet barn ökat med 10 000 barn på grund av att vi under samma period har blivit 125 000 fler barn i landet.

Bland vilka grupper är barnfattigdom vanligast i Sverige?

- Dels är den ekonomiska utsattheten är nästan fyra gånger så hög bland barn till ensamstående kvinnor jämfört med barn där föräldrar lever tillsammans (22,7 jämfört med 5,7 procent år 2019).
- Dels är den grupp där barnfattigheten ökat mest är barn till ensamstående mammor med utländsk bakgrund som ökat från 42,1 till 49,5 procent. (vartannat barn)
- Precis som i den motsvarande europeiska rapporten, som släpptes för ett par veckor sedan, visar också den svenska att det är de redan utsatta som drabbas hårdast.

Var i Sverige ökar och minskar barnfattigheten?

Det finns en betydande variation mellan svenska kommuner. I hälften av Sveriges 290 kommuner ökar barnfattigheten och i hälften minskar den.

- De kommuner som har det tuffast är Hällefors (28,7), Filipstad (27,2) och Malmö (24,0). De kommuner som ligger bäst till är Gällivare (2.4), Täby (2.5) och Härryda (2.6).
- I flera av storstädernas stadsdelar med höga barnfattighetsstal har barnfattigheten minskat, exempelvis i Rinkeby-Kista (-1,5 procentenheter) i Stockholm och i Angered i Göteborg. I Göteborg uppvisade Angered och Östra Göteborg en minskning med 7 procentenheter. I Malmö har barnfattigheten minskat mest i stadsdelar med högst barnfattigdom, till exempel i Fosie (-3,3 procentenheter) och i Rosengård (-3,1 procentenheter).
- Förutom Hällefors och Filipstad är skillnaderna inom Sveriges tre storstäder större än mellan Sveriges kommuner.
 - I Stockholm stad är till exempel andelen barn som lever i ekonomisk fattigdom lägst i Älvsjö (2,8 procent) och högst i Rinkeby-Kista (23,3 procent).
 - Motsvarande ekonomiska klyftor syns även i Malmö: barnfattigheten i Rosengård i Malmö var 49 procent 2019, mer än fem gånger så hög som i riket i stort. Limhamn–Bunkeflo och Husie är de stadsdelar i Malmö som har lägst barnfattigdom: 9,8 respektive 9,6 procent.
 - I Göteborg är det lägst i Örgryte-Härlanda (5.6) och högst i Angered (24.8).

Hur mäter Rädda Barnen barnfattigdom?

Vår definition av barnfattigdom är: Barn i familjer med låg inkomst och/eller försörjningsstöd. Det vill säga barn som lever i familjer med antingen enbart låg inkomst, med enbart försörjningsstöd eller i familjer med både låg inkomststandard och försörjningsstöd. Definitionen kan klassificeras som ett så kallat absolut fattigdomsmått, vilket innebär att inkomster under en viss miniminivå räknas som fattigdom.

Det första delmålet, låg inkomststandard (LIS), är ett mått på huruvida ett hushålls disponibla inkomster (efter skatt och eventuella bidrag) räcker till nödvändiga utgifter. För år 2019 innebar inkomststandard 1,0 en disponibel inkomst (efter skatt och eventuella bidrag) på 13 274 kronor/månad för ett hushåll med en vuxen och ett barn och 20 109 kronor/månad för en familj med två vuxna och två barn.

Det andra delmålet, försörjningsstöd (som tidigare kallades för socialbidrag) består av två delar: en så kallad riksnorm och en ersättning för boendekostnader och andra skäliga utgifter.

Varför har Rädda Barnen två olika mått? Varför använder RB inte samma mått på nationell och europeisk nivå?

Frågan är komplex och fattigdom mäts på olika sätt – både av oss och andra. Inget mått ger en komplett bild, därför använder vi oss av olika mått beroende på vilket perspektiv vi vill synliggöra. På Svenska Rädda Barnen använder vi oftast ett sammansatt absolut mått, men för vissa sammanhang använder vi ett relativt mått som kallas Låg Ekonomisk Standard.

SCB redogör för komplexiteten i att mäta fattigdom på sin hemsida, och Rädda Barnen skriver till största del under på det resonemanget: "...Vi kan ofta ta del av uppgifter om det som man i media kallar barnfattigdom och fattigpensionärer. Därför kan man tro att det är ganska enkelt att svara på frågan hur många det är som är fattiga i Sverige. Men faktum är att det inte finns några givna kriterier en person ska uppfylla för att betraktas som fattig, eller någon entydig definition av hur fattigdom och ekonomisk utsatthet ska mätas".

Fattigdom brukar beskrivas som avsaknad av resurser som medför att man inte har den levnadsnivå som anses vara allmänt accepterad i samhället. Man använder ibland begrepp som utanförskap eller social exkludering. I dagligt tal avses dock oftast ekonomisk fattigdom, alltså låga inkomster och små ekonomiska tillgångar.

Vilka års siffror redovisas i rapporten?

Siffrorna är från 2019. Det är de senast tillgängliga statistiska uppgifterna från SCB. De baseras på inkomststatistik för samtliga hushåll i landet och redovisas med en fördröjning på cirka 1.5 år.

Finns alla barn i Sverige med i statistiken som presenteras i rapporten?

I det statistiska underlaget rapporten ingår alla barnhushåll vars vuxna medlemmar var folkbokförda i Sverige den 31 december 2019, och dessutom varit folkbokförda under hela 2019. Asylsökande ingår i regel inte och barnfamiljer utan papper omfattas av naturliga skäl inte då underlag saknas. Barn i skuldsatta familjer med löneutmätning går heller inte att identifiera i underlaget. Barn som kom till Sverige i den stora flyktingvågen 2015 kan ingå i underlaget om de varit folkbokförda i Sverige fr.o.m. 1 januari 2019

Hur påverkas barn av att växa upp i fattigdom?

Barn som lever i familjer med knappa ekonomiska resurser har på gruppnivå sämre förutsättningar vad gäller hälsa, utbildning, tillgång till meningsfull fritid etc, det visar statistiken tydligt. Däremot är det inte så att barn i fattigdom automatiskt har en "olycklig barndom" eller att det går dåligt för dem längre fram i livet. Många olika faktorer i barns liv spelar roll för deras mående och framtidsutsikter.

Vad vill ni se för konkreta åtgärder för att minska barnfattigdomen och/eller dess effekter?

Inget barn ska behöva leva i fattigdom. För att stärka barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen och minska antalet barn i fattigdom uppmanar vi lokala, regionala och nationella politiker att genomföra följande åtgärder – på kort såväl som på lång sikt:

- **Jobb/arbetsmarknad:** En hållbar egen försörjning, att föräldrar har jobb är kanske den enskilt viktigaste faktorn för att minska barnfattigdomen. Och att deras arbete kan kombineras med familjelivet på ett bra sätt så att det ger utrymme att vara en närvarande förälder.
- **Skola:** Se över hur skolan kan verka för att minska utsattheten men också konsekvensen av den. Tex genom kostnadsfria fritidsaktiviteter och möjligheter till en meningsfull fritid som kulturskola, idrottsföreningar, gratis kollektivtrafik.
- **Familjepolitik:** Vi vill se ökad träffsäkerhet i den ekonomiska familjepolitiken, som att bostadsbidrag och underhållsstöd etc. följer inkomstutvecklingen, samt en social bostadspolitik.
- **Rätt till bostad:** En av de mest grundläggande rättigheterna som alla barn måste garanteras är rätten till en skälig bostad. Socialstyrelsen angav i sin senaste uppskattning att upp till 15000 barn saknar varaktig bostad.

En stor del av de som lever i barnfattigdom är utrikesfödda. Borde Sverige inte tagit emot så många flyktingar?

Nivåer och kvoter på flyktingmottagande är inget Rädda Barnen tar ställning till. Vad vi däremot är tydliga med är att alla människor, även barn, har rätt att söka asyl. Vi står också fast i att alla barn i Sverige har rätt till en skälig levnadsnivå oavsett legal status, alltså oavsett om de är medborgare, asylsökande eller är utan papper. Där är barnkonventionen väldigt tydlig, inget barn ska diskrimineras.

Förklarar invandringen barnfattigdomen i Sverige?

Det finns stora skillnader inom gruppen barn med utländsk bakgrund. En del barn har nyss anlänt från krigshärjade länder, andra är födda här och har föräldrar som levt i Sverige i årtionden. Under 2000-talet har människor med olika nationaliteter sökt sig till Sverige som följd av krig och oroligheter.

I denna rapport ingår de som kom till Sverige under 2015 i den stora flyktingvågen. De hushåll som har fått permanenta uppehållstillstånd ingår i jämförelserna från och med det år då de varit folkbokförda både i början och slutet av året. Det finns inget som talar för att barnfamiljernas ekonomi beror på var barnen eller föräldrarna är födda. De ekonomiska villkoren avgörs av svårigheter att komma in på arbetsmarknaden och på grund av till exempel bristande förankring i de offentliga trygghetssystemen vid exempelvis föräldraledighet, sjukdom och arbetslöshet.

Har klyftorna i Sverige ökat?

Procentuellt minskar barnfattigdomen bland barn i familjer med utländsk bakgrund och barn till ensamstående föräldrar. Men samtidigt ökar klyftorna mellan dessa grupper och de grupper i samhället som har en bättre levnadsstandard. Idag har sju av tio barnfamiljer en inkomst som är minst dubbelt så hög som gränsvärdet för låg inkomststandard. Trots en långsiktig gynnsam ekonomisk utveckling de senaste årtiondena har välfärdsklyftorna alltså fortsatt att öka.

Är det problematiskt att klyftorna ökar? Hur ser ni på det?

Ja, barn ska inte hindras i sin utveckling på grund av att föräldrarna har sämre ekonomiska förutsättningar än andra. Det kan vi inte acceptera.

Därför lägger såväl myndigheter som civilsamhälle resurser på att komma till rätt med detta. Så här beskriver Stockholms Stad det i sin kartläggning "Skillnadernas Stockholm": Rapporten beskriver hur ojämlika livsvillkor begränsar möjligheterna för stockholmarna att förverkliga det liv de eftersträvar. Skillnaderna försvagar också den sociala sammanhållningen och skapar grogrund för konflikter.

Mål 10 i FN:s Globala Mål som Sverige och även Rädda Barnen står bakom är just Minska ojämlikheten inom och mellan länder:

"Grunden för ett hållbart samhälle är en rättvis fördelning av resurser och ekonomiskt, socialt och politiskt inflytande. Ett jämlikt samhälle bygger på principen om att alla lika rättigheter och möjligheter oberoende av till exempel kön, etnicitet, religion, funktionsvariation och ålder. Jämlikhet minskar risken för konflikter och främjar alla människors möjlighet att delta i och påverka samhällsutvecklingen."

Rädda Barnen har fått kritik för att vi är alarmistiska. Är det sant?

Nej, det håller vi inte med om. Rädda Barnen är en barnrättsorganisation som har som ambition att arbeta för barn i störst utsatthet. Vi är angelägna om att inte överdriva bilder av risker och missförhållanden. Däremot vill vi synliggöra brister och systemfel som drabbar barn, detta innebär vi fokuserar på det som inte är tillräckligt bra, det vi vill förändra.

Varför säger ni just barnfattigdom – är inte det stigmatiserande?

Om man frågar barn vad de tycker om begreppet barnfattigdom så får man naturligtvis olika svar, och det finns de som tycker att det är ett stigmatiserande begrepp. På Redd Barna i Norge använder man t.ex. istället ordet familiefattigdom. På Rädda Barnen Sverige har vi haft diskussioner om att använda andra begrepp, men ännu tycker vi att ordet barnfattigdom är det som enklast beskriver det vi vill beskriva i samband med barnfattighetsrapporten. När vi talar om barnfattigdom utifrån Barnfattighetsrapporten pratar vi om barn vars föräldrar har en mycket låg inkomst.

Hur ser julen ut för barn som lever i barnfattigdom?

På Rädda Barnen noterar vi att intresset för frågan om barnfattigdom ökar när det närmar sig jul. Det är nog naturligt i ett land som Sverige. Där julen för så många har en stark och positiv betydelse, som så starkt kontrasterar mot vardagen för barn i olika typer av utsatthet. Inte minst för att julen för med sig ett starkt fokus på konsumtion, som familjer i ekonomisk utsatthet inte kan delta i. Och visst bli säkert julen en stark påminnelse om att inte ha samma möjligheter som de flesta andra, för många barn i ekonomisk utsatthet. Samtidigt har dessa barn det kärvt ekonomiskt alla årets dagar. Värt att nämnas är att just julen inte är den viktigaste högtiden för alla barn, utan andra högtider som förstärker känslan av att vara tvungen att avstå sådant som de flesta tar för givet.

Rädda Barnen släppte i hösten 2021 en annan rapport, där man jämförde barnfattigdom i Europa. Där användes ett annat mått, varför?

För att det ska bli relevant att jämföra mellan länder behöver man använda ett relativt mått som mäter skillnader inom varje land. Det säger inte så mycket om hur människors levnadsstandard ser ut men ger indikationer på hur den ekonomiska jämlikheten ser ut och skillnader i barns livsvillkor. I just den rapporten valde internationella Rädda Barnen att använda det relativa måttet "At Risk Of Poverty or Social Exclusion".